

1.9. Mevlid

“Mevlid” kelimesi, sözlük anlamı itibari ile doğumu ve doğum zamanını, İslami terminolojide ise özel olarak “Hz. Peygamber’in (s.a.v.) doğum zamanını” ifade etmektedir. Hz. Peygamber’i (s.a.v.) en güzel sözlerle övme geleneği, Peygamber devrinin şairi Hassan bin Sâbit’e kadar ulaşmaktadır. İmam Bûsırî’nin “Kaside-i Bür’e” ya da “Kaside-i Bürde”si ile Türkçe’ye birçok kez tercüme edilen Ka’b bin Züheyr’in “Kaside-i Bürde”si bu övgülerin en meşhurlarındandır. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) hayatta iken kendisi için yazılan şiirlerden beğendiklerini mükâfatlandırması, İslam’daki şefaat inancı nedeni ile Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettikten sonra da şairlerin onu övme konusunda adeta birbirleri ile yarışa girmelerine sebep olmuştur. Hz. Peygamber’e (s.a.v.) övgü ifade eden benimsenmiş türlerden biri de mevliddir. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) doğumu olayını temel alarak onu çeşitli yönleriyle anlatmaya çalışan bazı şairler, bu anlatımlarını manzum bir dille ifade etmenin yanında eserlerinin kalıcı ve yaygın olması için mûsikîyi de kullanmışlardır.

İslam âleminde Hz. Peygamber’in (s.a.v.) doğumu münasebetiyle hazırlanan ilk büyük, devamlı, mevlid şenlik ve törenleri Erbil Atabeglerinden Muzafferüddin Gökbörü (ö.1232) Döneminde 1207 yılında yapılmıştır. Osmanlı Devleti’nde mevlid, resmî merasim olarak III. Murat (1574–1595) Dönemi’nde kutlan-

maya başlanmıştır. Bu âdet, zamanla her tarafa yayılmış ve birçok devlet adamı bu kutsal geceleri kutlamak için büyük masraflarla mevlid cemiyetleri düzenlemişlerdir. Bu ve benzeri merasimlerde okunmak üzere yapılan ilk çalışma, Endülüs'ün en meşhur hadis âlimlerinden İbn Dihye'nin (ö.1236) yazıp Atabeg'e takdim ettiği "Kitabü't-Tenvîr fi Mevlidi'l-Beşîri'n-Nezîr" adlı eseridir. Bu eserden sonra mevlid kelimesi, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğum menkıbesi manasında kullanılmaya başlanmıştır.

Mevlid yazma geleneği Süleyman Çelebi'nin (ö.1422) "Vesiletü'n-Necât" isimli eseri ile zirveye ulaşmıştır.

İslam edebiyatı içerisinde, diğer türlere nispetle mevlidlerin Türk edebiyatında ayrı bir yeri vardır. Çoğunlukla manzum olarak kaleme alınan bu eserler, sayı itibariyle de edebî türlerin hiçbirinde görülmeyecek zenginliktedir. Bu şekilde başlayan mevlid yazma geleneği Süleyman Çelebi'nin (ö.1422) "Vesiletü'n-Necât" isimli eseri ile zirveye ulaşmıştır. Bu eserin bu kadar değerli olmasının nedeni Mevlid'in sehl-i mümtenî vasfında kaleme alınmasıdır. Yazıldığı günden bu güne aynı kıymet ve rağbeti muhafaza etmiştir. "Vesiletü'n-Necât"ın sade bir dili, etkileyici bir üslubu vardır. Eserde istiare ve cinaslar geniş yer tutmakta, genellikle ankamı beyitler içinde tamamlanmakta, beyit bütünlüğü bozulmamaktadır. Kaynaklar, Süleyman Çelebi'nin mevlidini yazarken Âşık Paşa'nın Garipnâmesi ile Darîr'in Sîyretü'n-Nebî'sinden istifade ettiğini ifade etmektedirler. Daha sonra yazılan mevlidlerde ise Vesiletü'n-Necât'ın önemli etkileri olmuştur.